

איתם מפני שהם לא אחיות.

וַיִּרְא יַעֲקֹב מָאֵד וַיִּצַר לוֹ וַיַּחֲזֵק אֶת הָעַם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְאֶת הַצֹּאן וְאֶת הַבְּקָר וְהַגְּמָלִים לַשָּׁנִי מִחֲנֹת (לב ח)

כתוב ברש"י ד"ה "ויירא ויצר" וירא שמא יהרג, ויצר לו, אם יהרוג הוא את אחרים.

מפני מה חשש יעקב אם יהרוג הוא את עשיו המתנכל לו והלא אף אם יהרוג אותו עשה כדין וכדת שהרי הלכה היא כי הבא להרגך השכם להרגו?

וביאר בספר זכרון שמואל שאת החשש להריגת אחרים יש שפרשו בדרך אחרת, ואמרו חז"ל (גיטין נו.) על נירון קיסר אשר היה ממלכי אדום כי התגייר ויצא ממנו התנא רבי מאיר הנקרא בתלמוד (הוריות יג:) בשם אחרים, ומצאנו כי כאשר הצטרך הצדיק להרוג את הרשע לקח בחשבון את מציאותם של צדיקים העשויים לצאת מאותו רשע, ואשר ביאתם לעולם תימנע על ידי הריגתו של הרשע.

וכזאת מצאנו אצל משה רבנו (שמות יב ב וברש"י שם) אשר ברצותו להרוג את המצרי המכה, התבונן לראות אם לא יצא ממנו צדיק, ורק משראה שלא יצא ממנו כל טוב הרגו.

ועקב אבינו אשר חזה כי התנא הגדול רבי מאיר עתיד לצאת מבני בניו של עשיו נצטער על כי בהריגתו של עשיו על ידו תמנע ביאתו של אותו תנא קדוש לעולם, וזהו שנאמר ויצר לו אם יהרוג אחרים, ואם על ידי כך ימנע את אור תורתו של רבי מאיר.

וַיֵּלֶן שָׁם בְּלֵילָה הַהוּא וַיִּקַּח מִן הַבָּא בְּיָדוֹ מִנְחָה לְעֶשָׂו אָחִיו (לב יד)

כל כוונתו של יעקב לא היתה אלא למצוא חן בעיני עשיו אחיו, ואם כן מדוע לקח מן הבא לידו ללא בחירת טיבה של הבהמה ולא ברר את היפים והמובחרים שבעדריו?

וביאר החפץ חיים שאמנם מוכרח היה יעקב לשלוח את המנחה כדי לכפר את פניו של אותו רשע, כעדות הכתוב, ומכל מקום לא מלאו לבו לברור בידיו את הבהמות שאותן ישלח לעשו, שכן לא רצה בעצמו להחליט בגורלו של מי יעלה להשלח לאותו רשע, ויסוד זה למד יעקב ממנו עצמו שכן שעה שהניח את ראשו כדי לישון בבית אל החלו האבנים מריבות זו עם זו אומרת עלי יניח צדיק ראשו וזו אומרת עלי יניח צדיק ראשו (בראשית כח יא וברש"י שם) ראה יעקב כי גם לדומם כמו אבן תחושת רצון התקרבות אל הקדושה, וכי גם אבנים מריבות ביניהן על מי יניח צדיק ראשו, ואם בדומם כך הרי בבעלי חיים על אחת כמה וכמה, שהרי החי במדרגה גבוהה מן הדומם, הרי שודאי יש לבעלי חיים ובהמות תחושת רצון התקרבות אל הקדושה והתרחקות מן הטומאה, וודאי היו הבהמות משתמטות ומצטערות, על שהן נשלחות לעשיו, וידע יעקב אבינו מצער זה, ולכן מנע את עצמו מלברור ולבחור מי ישלח לעשיו ומי ישאר בעדרו, ומשום כך לקח רק מן הבא לידו.

עֲזִים מְאִתִּים וְתִישִׁים עֶשְׂרִים רְחִלִּים מְאִתִּים וְאֵילִים עֶשְׂרִים (לב טו)

כתוב בבעל הטורים "עזים מאתים" כל הפסוק מסיים במ"ם וכן פסוק ומנחתם ונסכיהם שבשביל הבהמות ששלח לעשו הם תק"ן קרבנות בשנה וחוף התמידים כדמפרש בפרשת פנחס והם ח' ממ"ן וכנגדם מלכו שמונה מלכים באדום לפני מלך מלך בישראל.

ד"א לכך מסיים הכל במ"ם לפי שכל הבהמות ששלח לו היו בעלי מום שלא יקריב מהם קרבן.

הלא דוקא לבן נח בעלי מומים כשרים להקרבה ומה הועיל בשליחתם לעשיו, ואמנם מחוסרי אבר פסולים גם לבני נח ולא יעלה על הדעת שישלח לפיכך את אחיו בבהמות חסרות אברים?

וביאר רבי יצחק אלחנן ספקטור שבעל הטורים התכוין למומים פנימיים של טריפה, אלא שהרמ"א (יו"ד סי' לו) מביא בשם רבי יהודה החסיד סימן שעל פיו ניתן להכיר כבר בטרם השחיטה אם הבהמה כשרה או טריפה, וזאת על ידי שמעבירים את היד על גב הבהמה, ואם היא מתכופפת סימן שכשרה היא, ואם לאו היא טריפה, ודבר זה נראה שמרומז כמו כן בפסוק הקודם "ויקח מן הבא בידו מנחה לעשיו וכו' מן הבא בידו, כלומר מאותן שנותרו בידו ולא התכופפו, ומהן שלח

פניני הפרשה

פנינים נפלאים לפרשת וישלח

שנלקטו ע"י הרב אברהם פוליאס

גליון מס' 314

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מְלָאכִים לִפְנֵיו אֶל עֶשָׂו אָחִיו אֲרָצָה שְׂעִיר שָׂדֵה אֲדוּם (לב ד)

כתוב ברש"י ד"ה "ארצה שעיר" לארץ שעיר, כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה הכתוב ה"א בסופה.

קשה לרש"י למה רק בסוף הפרשה כתוב עד אבוא אל אדוני שעירה ובתחילת הפרשה לא כתוב שעירה?

וביאר הפחד יצחק שהדגיש רש"י שכל תיבה וכו', והמהר"ל מבאר דודאי במקום לשמעון לכתוב שמעונה אי אפשר ורק במקום שהכונה כניסה לתוכו אל הדבר והוא נבלע באוירו שייך לומר במקום ל' בתחילה ה' בסופו, ולכן לא רצה יעקב לומר שעירה דהרי שעיר חלקו של עשו ואין פנימיות זו מתאימה לקדושת המלאכים ולכן מודגש את ה' בסופה על תיבת ארץ שלזה שייכנסו לפנימיות הארץ, אבל בסוף הפרשה שהוא אומר לעשו עד אבוא אל אדוני שעירה ודרשו חז"ל (ב"ר ע"ח י"ד) שהכונה לעתיד לבוא, שנאמר "ועלו מושיעים וכו' לשפוט את הר עשו" שהרי יעקב לא בא לשעיר, ואז שפיר יכנס יעקב לתוכה ולפנימיותה, ולכן דוקא פה הוסיף רש"י על ארצה, שבכל מקום שצריכה ל' בתחילתה וכו'. (דברך נצב בשמים)

וַיֵּצֵא אֹתָם לֵאמֹר כֹּה תֹאמְרוּן לְאֲדֹנָי לְעֶשָׂו כֹּה אָמַר עַבְדְּךָ יַעֲקֹב עִם לְבָן גְּרָתִי וְאַחַר עַד עָתָה (לב ה)

כתוב ברש"י ד"ה "גרת"י גרתי בגימטריא תרי"ג, כלומר עם לבן הרשע גרתי, ותרי"ג מצות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו הרעים.

מה היתה מגמתו של יעקב אבינו בשלחו לאמור לעשיו ששמר תרי"ג מצוות, מה איכפת לעשיו הרשע בזה, ועוד הגע בעצמך לו ילך אדם לשדל אצל שר מאומות העולם וכי מה יוסיף לו בזה שיאמר לו שהוא שומר תרי"ג מצוות ובפרט עשיו ששנה ופירש ובעט ופרק עול המצוות מעליו, ועוד אם אכן רצה לומר כן לעשיו למה אמר לו זאת בלשון של רמז "גרת"י תרי"ג מצוות שמרתי, אשר מי יעלה על דעתו לפרש ולפענח שזו הכוונה?

וביאר הגר"א ל"שטיינמן זצוק"ל שכללות ענין כל המצוות היא אשר על ידיהם יתדבק האדם בה' אשר מלבד עצם קיום רצון הבורא בעשיית כל מצוה הרי על ידי המצוות מגיע לדבקות בה' ואז בכל מעשה ומעשה שהאדם עושה הרי הוא כביכול מתקשר אל ה', באופן מיוחד נאמר ענין זה במצות ציצית אך עיקר הענין קיים בכל המצוות.

ועל פי זה יש לפרש שאכן לא אמר יעקב תרי"ג מצוות שמרתי כלפי עשיו, שהרי אף אם יבין ענין ותועלת המצוות מה יתן ומה יוסיף לו, אלא יעקב אבינו הזכיר זאת לעצמו שהיות ובשעה זו ניגש יעקב לעשות פעולות השתדלות, דורון, תפילה, מלחמה, נקט לשון כזה דוקא עם לבן גרתי, כדי שיזכור לעצמו כי כל שאיפת חייו היא להתקשר לה', ואז גם בפעולות השתדלות זו יתקשר ויתדבק בה' אשר מסובב כל הסיבות, ולהזכיר לעצמו היה די בדרך רמז.

שם:

איך יעקב נשא ב' אחיות ואף על פי שקודם מתן תורה היה מותר מכל מקום איך אמר שקיים דין זה?

וביאר בספר אילת השחר שהנפש החיים (ש"א פכ"א) מפרש שיעקב השיג שלפי שורש נשמתו יגרום תקונים גדולים אם ישא ב' אחיות אלו עי"ש, אמנם במה שלא נשא ב' אחיות נוספות זה נקרא שקיים גם דין זה.

ונראה לי לתרץ מפני שגר שנתגייר כקטן שנולד דמי, ולכן אחרי שיעקב גייר את נשיו יכל להתחתן

וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי כִי עָלָה הַשַּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֶשְׁלַחְךָ כִּי אִם בְּרַכְתָּנִי (לב כז)

יש לעיין לשיטת הגר"א (עי' כתר ראש סי' צ"ג) דאין לבקש מהמלאכים ברכוני לשלום וכן הפיוט מלאכי רחמים וכו' אין לאמרו עיין שם, ואם כן איך ביקש יעקב מהמלאך שיברכו? וביאר בספר טעמא דקרא שכאן שונה כיון דהמלאך הזיקו היה המלאך מחוייב לפצותו על הנזק שעשה לו, ועל כך ביקש ממנו שיברכו שזה תשלום על הנזק שעשה לו.

וַיִּשֶׁם אֶת הַשְּׁפָחוֹת וְאֶת יְלִדֵיהֶן רֵאשֵׁנָה וְאֶת לֵאָה וַיְלִדְיָהּ אַחֲרָיִים וְאֶת יוֹסֵף אַחֲרָיִים (לג ב)

מדוע לא נתקנאו בניו של יעקב ביוסף על אשר העמידו אביו באחרונה כמו שנתקנאו בו על כתונת הפסים אשר עשה לו?

וביאר המגיד מוילנא שכאן סברו שאהבת יעקב ליוסף אינה אלא בשל אהבתו המיוחדת לרחל אשר בעבור האם יאהב גם את בנה, וכיון ששם אותה אחרונה העמיד גם את בנה עמה, אבל בעשיית כתונת הפסים שהיתה אחר לידת בנימין ואז נוכחו לדעת כי אהבתו את יוסף היא בגללו ובעבורו בלבד שהרי לבנימין אחיו מאמו לא עשה כתונת ולכך נתקנאו בו.

ובאופן אחר יתבאר, שמסורת היתה בידם שאין עשיו נופל אלא ביד בניה של רחל, וכלשון הפסוק שהביא רש"י (ל כה) שנאמר והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשיו לקש, וכבר אמרו במשנה (ראש השנה כט.) וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה, אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים, ואם לאו היו נופלים, ולפיכך חשש יעקב שאם יעמיד את יוסף בתחילה יהיו הכל בוטחים בו ולא יראים כלל מעשיו, ואז גם לא היו משעבדים ליבם, לכן שם אותו באחרונה, שיהיו הכל חוששים על עצמם ומבקשים על נפשם מתוך פחדם מה יצליח עשיו לעולל עד שיגיע אל יוסף.

וַיֵּשֶׁב בַּיּוֹם הַהוּא עֶשָׂו לְדָרוֹן שְׁעִירָה (לג טז)

כתוב ברש"י (ב"ר) ד"ה "וישב ביום ההוא עשו לדרונו" עשו לבדו, וד' מאות איש שהלכו עמו נשמטו מאצלו אחד אחד, והיכן פרע להם הקב"ה בימי דוד, שנאמר כי אם ארבע מאות איש נער אשר רכבו על הגמלים.

מה הטעם שנשמטו ממנו כל ארבע מאות?

וביאר בספר טעמא דקרא מכיון שראו שעשו אין פניו למלחמה ורק לשלום, ואם כן נתביישו למה באו ולמה צריך ת' איש, ולכן נשמטו וברחו, ומכל מקום כיון שיצא מזה טובה ליעקב שעשו לא היה יכול להתחרט ואחר כך להלחם ביעקב, ובפרט כשראה אחר כך שיעקב אין רוצה לילך עמו שאז כעס עליו (עי' בהעמק דבר), קבלו שכר.

וַתֵּצֵא דִינָה בַת לֵאָה אִשְׁרָיִם יְלִדָה לְיַעֲקֹב לְרֵאוּת בְּבָנוֹת הָאָרֶץ (לד א)

מדוע התייחסה דינה אחרי אמה לאה ולא אחרי אביה יעקב (עיין רש"י)?

וביאר קיצור שולחן ערוך שהכתוב בא לפרש את סיבת טבע יציאתה של דינה העומד בניגוד לדרך המוסר והצניעות המאפיינים את בנות ישראל, היודעות כי כל כבודה בת מלך פנימה, שכן בתחילת יצירתה אמורה היתה להיות בן אלא שלא התפללה עליה שתהיה בת כדי שלא יגרע חלקה של רחל מלידתם של שני שבטים לפחות (בראשית ל כא ברש"י שם) דינה נולדה אמנם כבת אך טבעה נשאר כשל זכר כתחילת יצירתה, נמצא כי רק תפילתה של לאה אמה גרמה לה כי תהיה בת היוצאת לרחובה של עיר, שכן לולא זאת היתה בן, וזהו שמצינית התורה כי היתה דינה בת לאה, שכן טבעה הזה נגרם לה כתוצאה מאמה.

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל בִּיתוֹ וְאֵל כָּל אֲשֶׁר עִמּוֹ הִסְרוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֶּכֶר אֲשֶׁר בְּתַכְכֶּם וְהַטְּהָרוּ וְהַחְלִיפוּ שְׁמַלְתֵיכֶם (לה ב)

למה הזהירם כאן על החלפת השמלות?

וביאר הרמב"ן שהיות ועמדו להכנס לארץ ישראל וסבר הרמב"ן שרק בארץ ישראל שמרו על התורה, לכן אמר להן להחליף שמלותיהם שמה יש בהן שעטנז.

וַיַּעַל מַעֲלִיּוֹ אֶל-אֱלֹקִים בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲתוֹ (לה יג)

מה זה בא ללמדנו הכתוב ויעל מעליו אלקים במקום אשר דבר אתו?

וביאר בספר נפלאות מתורת ה' שהמקום הזה היה בית קל כמו דכתוב שם מקודם ויקרא יעקב את שם המקום אשר דבר אתו שם אלקים בית קל, ולפי מה שאנו רואים בעתיד, מה שהיה בבית קל כי שם העמיד ירבעם העגל, ועל ידי העגלים האלה סילק ה' השגחתו מעליהם והיו לבער ביד מלך אשור, ולכן כתיב בתורה ויעל מעליו אלקים כי על ידי בית קל היה סילוק השגחת ה' מעליהם, וזה מדויק במקום אשר דבר אתו, והוא על דרך הכתוב והסתרת פני מהם והיה לאכול.

וַיַּצַּב יַעֲקֹב מַצֵּבָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲתוֹ מַצֵּבַת אֲבָן וַיִּסֹּף עָלֶיהָ נֶסֶךְ וַיַּצַּק עָלֶיהָ שֵׁמֶן (לה יד)

כתוב בב"ר ספע"ח א"ר חנן כל מי שהוא יודע כמה ניסוכים ניסך יעקב אבינו בבית קל יודע לחשב את מי טבריה.

וצריך ביאור למה כל מי שהוא יודע כמה ניסוכים ניסך יעקב אבינו בבית קל יודע לחשב את מי טבריה.

וביאר בספר טעמא דקרא שמי טבריא הכונה בארה של מרים שנמצא בימה של טבריא, כמו שכתוב בירושלמי פ"ט דכלאים ה"ג וביק"ר פכ"ב ד' (ועי' שבת ל"ה א' שחולק), והנה אמרו בב"ר פפ"ב ו' ויסך עליה נסך ויצק עליה שמן כמלא פי הפך, ויש גורסים כמלוא פי הפך שופע לו מן השמים, (עי' תו"ש) ולגריסה זו משמע דאנסך מים קאי שירד לו מעין מן השמים כמלוא פי הפך, ואמרו בב"ר ספע"ח בבית קל עשה ו' חדשים (וכ"ה במגילה יז.) וכל אותן השנים (צ"ל חדשים) שעשה יעקב בבית קל לא נמנע מלנסך, והנה בבארה של מרים אמרו בתוספתא פ"ג דסוכה שהיתה מפכפכת ועולה כמלא פי הפך, ולפי זה יש לפרש דה"ק כל מי שיודע כמה מים יוצאין ממעין שיוצא כמלא פי הפך שכ"ז ניסך יעקב כל ו' חדשים כן נראה לומר יודע גם כן לשער כמה מים יוצא מבארה של מרים שגם היא כמלא פי הפך.

וַיִּמְלֹךְ בְּאֲדוֹם בָּלַע בֶּן גְּעוּר וְשֵׁם עִירוֹ דְּנֶהְבֵּה, וַיִּמַּת שְׂאוּל וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו בַּעַל חֲנָן בֶּן עַכְבֹּר (לו לב-לח)

למה בפסוק לח לא הזכיר את שם עירו ומולדתו של חנן בן עכבור ואילו בכל הפסוקים כן מזכיר? וביאר רבי בנימין דיסקין שנחלקו הפוסקים גבי גט אם צריך שיהיה מוזכר הבעל בשם אביו ושם עירו יחד או שמספיק באחד מהם, וכתבו האחרונים להתיר בהזכרת שם אחד בלבד, ובתנאי שהוא מוכר ומפורסם בשם זה יותר, ואם בשם אביו ובשם עירו לא מפורסם יחד כותבים אחד מהם, אבל אם אינו מפורסם אלא בשם אביו ושם עירו גם יחד צריך להזכיר את שניהם, ולכן ביקש משה רבינו בכתובת התורה לדקדק בהזכרת שמות המלכים כל אחד באופן שהוא מוכר ומפורסם, ויותר בדורו לרמז על ההבדל הקיימת בהלכה בין שם איש אחד למשנהו, וכיון שכך היות ובעל חנן בן עכבור היה מוכר רק בשם אביו בלבד הזכיר שמו באופן זה ללא שם עירו.

העלון נתרם	להצלחת התורם ובני ביתו בכל מעשה ידיהם
ולרפ"ו ש הרב אליעזר בן מרים בתושח"י	והרב יצחק בן צביה בתושח"י
והרב אברהם בן שרל בתושח"י	והרבנית רייזל בת אהובה הענא ליבא בתושח"י
ואישה רבקה בת יוכבד יהודית בתושח"י	
ולזרע של קיימא לאברהם בן מיכל ונעמי בת אסתר יהודית בקרוב ובנקל	
לע"נ ר' מרדכי ב"ר בנימין גוטרמן זצוק"ל גלב"ע ט"ו אייר תשפ"ג	
ומרן ראש הישיבה הרה"ג ר' ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין זצוק"ל גלב"ע י' סיון תשפ"ג ת.נ.צ.ב.ה.	
ומרן ראש הישיבה הרה"ג ר' ברוך מרדכי בן הרב ישראל אזרחי זצוק"ל גלב"ע י"א חשון תשפ"ד ת.נ.צ.ב.ה.	